

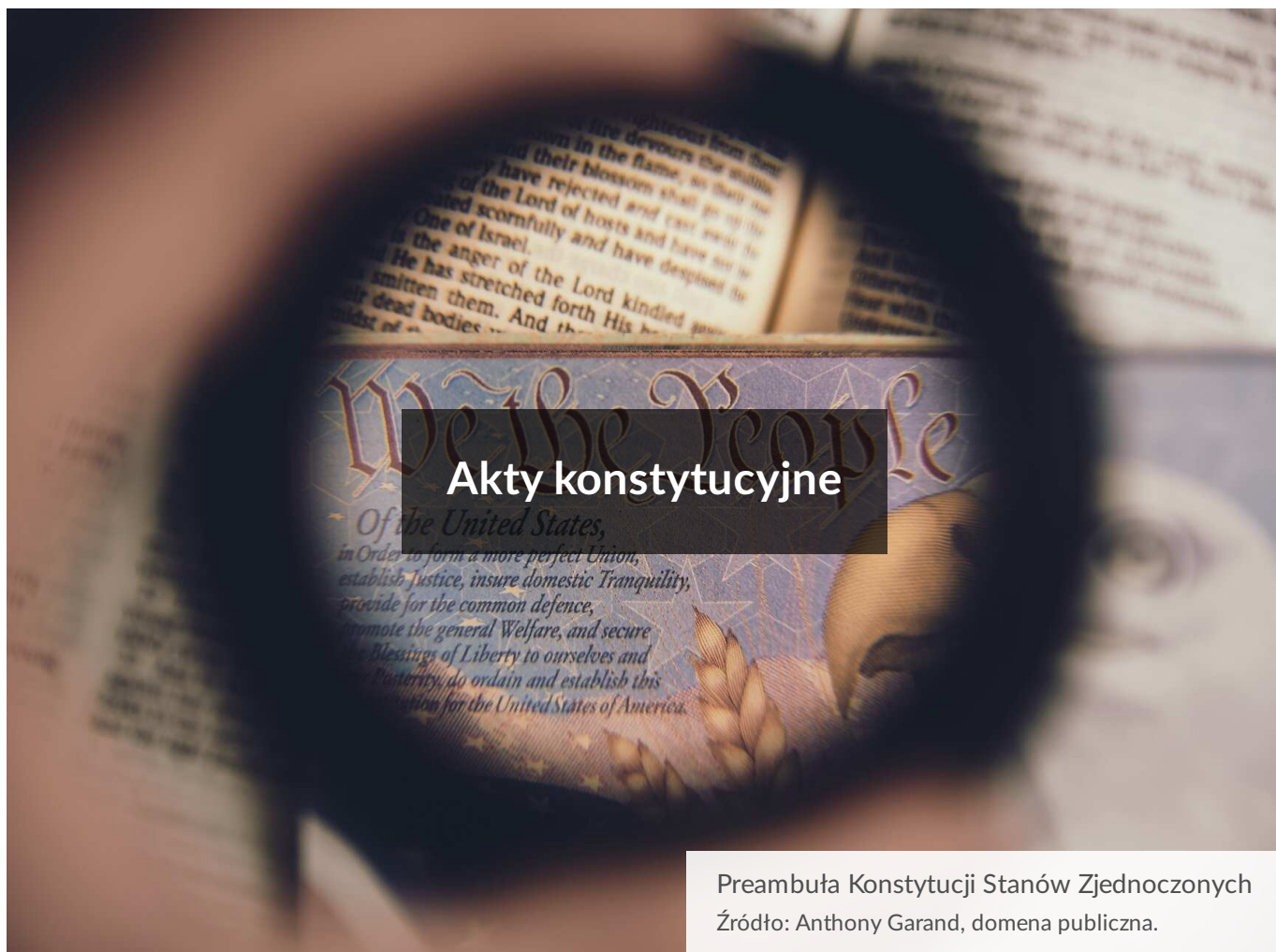
Akty konstytucyjne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Konstytucja Nihil novi*, dostępny w internecie: polishfreedom.pl [dostęp 3.06.2020 r.].
- Źródło: Emanuel Sieyes, *Co to jest stan trzeci?*, dostępny w internecie: lustrzyki.edu.pl [dostęp 10.09.2019 r.].
- Źródło: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, tłum. Andrzej Pułto, Warszawa 2002.
- Źródło: *Konstytucja ZSRR*, dostępny w internecie: constitution.garant.ru [dostęp 10.09.2019 r.].

- Źródło: Roman Sidorski, *Pierwsze europejskie konstytucje. Czy rzeczywiście polska Konstytucja 3. maja była pierwsza?*, 3.05.2019 r., dostępny w internecie: wprost.pl [dostęp 10.09.2019 r.].

Akty konstytucyjne

Preambuła Konstytucji Stanów Zjednoczonych

Źródło: Anthony Garand, domena publiczna.

Czy kiedyś zastanawialiście się, jaką rolę w państwie odgrywa konstytucja? Do czego służy i czy jest naprawdę potrzebna? Dlaczego współcześnie tak ważne jest przestrzeganie jej zapisów? Dlaczego w wielu państwach istnieją specjalne sądy konstytucyjne, które rozpatrują wszelkie sytuacje łamania konstytucji? By odpowiedzieć na te pytania, należy poznać historię konstytucjonalizmu i pierwszych konstytucji na świecie. Zgłębić przyczyny tworzenia ustaw zasadniczych i poznać korzyści płynące z ich uchwalenia. Zapraszam do przeszłości, by zrozumieć współczesność.

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcia *konstytucja* i *konstytucjonalizm*.
- Scharakteryzujesz najstarsze akty konstytucyjne na świecie.
- Przeanalizujesz zapisy ustaw zasadniczych wybranych państw.
- Wskażesz różnice między aktami konstytucyjnymi poszczególnych państw.

Narodziny konstytucjonalizmu

Deklaracja praw, 1689.

Źródło: domena publiczna.

Geneza [konstytucjonalizmu](#) sięga roku 1689, kiedy to w Anglii po rewolucji ograniczono władzę królewską. Powstała wówczas deklaracja praw (ang. *Declaration of Rights*), petycja do króla Anglii. Została zaprzysiężona przez Wilhelma III Orańskiego i po zaakceptowaniu przez parlament została przekształcona w ustawę o prawach (ang. *Bill of Rights*). Na jej mocy władza króla w Anglii została poddana kontroli parlamentu, tym samym Anglia stała się pierwszą monarchią parlamentarną. Nie doszło tam jednak do spisania [konstytucji](#).

Sytuację zmieniło oświecenie i poglądy jego przedstawicieli na państwo i władzę. Prace Monteskiusza, Jeana-Jacques'a Rousseau, Johna Locka otworzyły drogę do nowych rozwiązań ustrojowych eliminujących absolutną władzę monarchy. Za suwerena uważały społeczeństwo, któremu władca ma służyć. Dlatego władzę powinna ograniczać konstytucja, która określa jego kompetencje oraz prawa obywateli i prowadzi do trójpodziału władzy. Konstytucjonalizm dał początek późniejszej monarchii

konstytucyjnej.

Przypomnij sobie wcześniejszy dokument ograniczający władzę króla w Anglii.

Konstytucja – znaczenie pojęcia

Pojęcie *konstytucja* pochodzi z łaciny i oznacza: urządzać, ustanawiać, regulować. Dlatego ustawa zasadnicza, czyli konstytucja, określa podstawy ustroju politycznego, gospodarczego, społecznego państwa. Organizację i kompetencje jego władz, sposób ich powoływania i podstawowe prawa, wolności i obowiązki obywatela. Jest to ustawa o najwyższej mocy prawnej w państwie.

Jak klasyfikować konstytucje?

W ciągu ostatnich trzech stuleci powstało wiele różnych konstytucji. Współczesne konstytucje zawierają: ogólne ramy ustrojowe, relacje między władzami, prawa człowieka, sposób ich zmiany. Wprowadzono też klasyfikację aktów konstytucyjnych ze względu na ich treść, formę, sposób powstawania, zmiany.

Klasyfikacja konstytucji

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Oczywiście w treści konstytucji poszczególnych państw występują różnice, które są konsekwencją zastosowanych różnorodnych rozwiązań ustrojowych. Wynikają one z doświadczeń historycznych, społecznych czy regionalnych. Różna jest także budowa tych aktów, sposoby ich zmiany czy też nowelizacji.

Słownik

konstytucjonalizm

początkowo (XVII–XIX w.) określenie systemu rządów wprowadzającego konstytucję jako ograniczenie władzy monarchy i stanowiącego przeciwstawienie monarchii absolutnej; współcześnie tym terminem określa się ustrój państwa oparty na konstytucji

konstytucja

(z łac. *constitutio* – ustrój, ustanowienie); to podstawowy akt prawny w państwie, całościowo określający ustrój państwa, system wyboru jego organów oraz sytuację prawną jednostek wobec władz publicznych; konstytucja jest aktem nadrzędnym w stosunku do innych aktów prawnych, które muszą z konstytucją być zgodne; ma specyficzną formę, określającą sposób uchwalania konstytucji i dokonywania w niej zmian

preambuła

(z łac. *praeambulum*, *praeambulare* – iść wcześniej); wstęp do aktu prawnego, zwykle o istotnym znaczeniu politycznym (umowy międzynarodowe, konstytucje, rzadziej ustawy i akty niższego rzędu), opisujący okoliczności wydania aktu oraz określający cele, jakim powinien on służyć

konwenans

obowiązująca w jakimś środowisku norma zachowania się w określonej sytuacji

Konstytucja 3 maja

oficjalnie *Ustawa rządowa*, pierwsza w Europie, druga w świecie (po Konstytucji Stanów Zjednoczonych) ustawa zasadnicza, uchwalona w atmosferze zamachu stanu 3 V 1791 przez Sejm Czteroletni

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z linią chronologiczną i wykonaj ćwiczenia.

Konstytucje na przestrzeni wieków

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wykorzystując dane z linii chronologicznej, określ różnicę między konstytucją Wielkiej Brytanii i Konstytucją Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Ćwiczenie 2

Opisz, jaka była rola konstytucji w państwie totalitarnym na przykładzie Konstytucji ZSRS z 1936 roku.

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy zalecenie: „Piszcie krótko i niewyraźnie”, jest dobrym sposobem na tworzenie konstytucji. Uzasadnij swoją opinię.

Rozstrzygnięcie

Uzasadnienie:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz, która konstytucja była pierwsza na świecie.

☐ Konstytucja konsularna

☐ Konstytucja 3 maja

☐ Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej

☐ Konstytucja Królestwa Francji z 1791 roku

Ćwiczenie 2

Oceń rolę ustrojową konstytucjonalizmu.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij luki w tekście.

Konstytucje dzielimy na , czyli spisane w postaci jednego dokumentu i w postaci wielu luźnych dokumentów i aktów prawnych. Ze względu na treść wyróżniamy konstytucje pełne i niepełne, zwane konstytucjami, które regulują na pewien czas ustrój naczelnych organów państwa. Ze względu na procedurę powstawania konstytucje dzielimy na przez kompetentny organ przedstawicielski oraz , czyli nadane przez panującego z pominięciem procedury ustawodawczej.

stałe

dużymi

elastyczne

niematerialne

uchwalone

małymi

czasowe

nieformalne

oktrojowane

rozproszone

szttywne

formalne

materialne

Ćwiczenie 4

Dokonaj analizy źródła i wykonaj ćwiczenie.

Źródło: Jarosław Dyrda, domena publiczna.

Podaj, do czego nawiązuje symbolika tego znaczka pocztowego.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*

Artykuł I

§ 1. Wszelka niniejszym przyznana władza ustawodawcza przysługuje Kongresowi Stanów Zjednoczonych, który składa się z Senatu i z Izby Reprezentantów. (...)

Artykuł II

§ 1. Władzę wykonawczą sprawuje prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki. Urząd swój pełni przez okres lat czterech, a wybierany jest wraz z obieranym na ten sam okres wiceprezydentem w następujący sposób. (...)

Artykuł III

§ 1. Władzę sądową Stanów Zjednoczonych sprawuje jeden Sąd Najwyższy oraz takie sądy niższe, jakie z biegiem czasu Kongres ustanowi i utworzy. Sędziowie zarówno Sądu Najwyższego, jak i niższych sądów pozostają na swym urzędzie, dopóki sprawują go nienagannie. Za swoją służbę otrzymują w określonych terminach uposażenie, które nie może być obniżone, dopóki pełnią swój urząd (...).

Źródło: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, tłum. Andrzej Pułto, Warszawa 2002.

Przedstaw, jaka zasada konstytucyjna została przedstawiona w tekście źródłowym. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając dwa argumenty.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Emanuel Sieyes

Co to jest stan trzeci?

Konstytucja z 3 września 1791 roku

O władzach publicznych

2. Naród, będąc jedynym źródłem władzy, może ją sprawować tylko przez swoich przedstawicieli (...). Przedstawicielami są: ciało prawodawcze i król.
3. Władza prawodawcza należy do Zgromadzenia Narodowego złożonego z przedstawicieli wybieranych swobodnie przez lud (...).
4. Ustanawia się monarchię (konstytucyjną), w której władza wykonawcza należy do króla, który sprawuje ją przez ministrów i innych odpowiedzialnych za nią urzędników (...).

Źródło: Emanuel Sieyes, *Co to jest stan trzeci?*, dostępny w internecie: lustrzyki.edu.pl [dostęp 10.09.2019 r.].

Wyjaśnij, kto jest źródłem władzy w państwie i jak ta władza ma być sprawowana.

Zapoznaj się tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ **Konstytucja ZSRR** ”

Artykuł 1. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich jest socjalistycznym państwem robotników i chłopów.

Artykuł 2. Podstawą polityczną ZSRR są rady deputowanych robotniczych, które rosły i stawały się silniejsze w wyniku obalenia władzy właścicieli ziemskich i kapitalistów oraz podboju dyktatury proletariatu.

Artykuł 3. Cała władza w ZSRR należy do ludu pracującego w mieście i wsi (...).

Artykuł 4. Podstawą ekonomiczną ZSRR jest socjalistyczny system gospodarki i socjalistyczna własność narzędzi i środków produkcji, ustanowiona w wyniku likwidacji kapitalistycznego systemu gospodarczego, zniesienia prywatnej własności narzędzi i środków produkcji oraz zniszczenia ludzkiej eksploatacji przez człowieka.

Artykuł 12. Praca w ZSRR jest obowiązkiem i kwestią honoru dla każdego sprawnego obywatela na zasadzie: „kto nie pracuje, nie je”. W ZSRR realizowana jest zasada socjalizmu: „od każdego według jego umiejętności, do każdego według jego pracy”.

Artykuł 131. Każdy obywatel ZSRR jest obowiązany chronić i umacniać publiczną, socjalistyczną własność, jako świętą i nienaruszalną podstawę systemu sowieckiego, jako źródło bogactwa i władzy ojczyzny, jako źródło dostatniego i kulturalnego życia dla wszystkich

ludzi pracy. Osoby naruszające własność publiczną i socjalistyczną są wrogami ludu.

Źródło: *Konstytucja ZSRR*, dostępny w internecie: constitution.garant.ru [dostęp 10.09.2019 r.].

Opisz, jakie elementy niedemokratyczne wprowadzała Konstytucja Związku Sowieckiego.
Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ *Konstytucja Nihil novi* ”

Ponieważ prawa ogólne i ustawy publiczne dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym sejmie radomskim wraz ze wszystkimi królestwa naszego prałatami, radami i posłami ziemskimi za słuszne i sprawiedliwe uznaliśmy, jakoż postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego (*nihil novi*) stanowionem być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich, co by było z ujmą i ku uciążeniu Rzeczypospolitej oraz ze szkodą i krzywdą czyjąśkolwiek, tudzież zmierzało ku zmianie prawa ogólnego i wolności publicznej.

Źródło: *Konstytucja Nihil novi*, dostępny w internecie: polishfreedom.pl [dostęp 3.06.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego ten tekst źródłowy nazywamy konstytucją Nihil novi.

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Z historii konstytucjonalizmu

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony.

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

2) analizuje sposób wyboru i charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolegialna) głowy państwa we współczesnych republikach; odróżnia prerogatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej od innych jego uprawnień;

3) przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna); analizuje normy dotyczące sukcesji;

4) charakteryzuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywy i egzekutywy – parlamentarno-gabinetowy (na przykładzie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej) i kanclerski (na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec); wykazuje, że elementy tych systemów obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej;

5) charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki) i semiprezydencki/parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej); wykazuje, że elementy drugiego z tych systemów obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej;

6) charakteryzuje systemy polityczne z zachwianym podziałem władzy – parlamentarno-komitetowy/rządy konwentu (na przykładzie Konfederacji Szwajcarii) i superprezydencki (na przykładzie Federacji Rosyjskiej); przedstawia instytucjonalne warunki funkcjonowania demokracji w takich systemach.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia: konstytucja i konstytucjonalizm;
- charakteryzuje najstarsze akty konstytucyjne świata;
- analizuje ich zapisy;
- dostrzega różnice między aktami konstytucyjnymi różnych państw.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca;
- burza mózgów;
- analiza materiałów źródłowych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Zapoznanie z tematem oraz celami lekcji.
2. Wprowadzenie na temat roli konstytucji we współczesnym świecie.

Faza realizacyjna

1. Omówienie genezy konstytucjonalizmu, jego znaczenia i celów. Nawiązanie do epoki oświecenia.
2. Wprowadzenie *Deklaracji praw* w Anglii z 13 lutego 1689 roku. Omówienie jej znaczenia dla tematu lekcji.

3. Definicja konstytucji i jej roli w państwie – burza mózgów; uczniowie zastanawiają się nad rolą konstytucji w państwie.
4. Różne rodzaje klasyfikowania konstytucji wraz z przykładami.
5. Praca z linią chronologiczną „Konstytucje na przestrzeni wieków”. Analiza najstarszych konstytucji: Korsyki z 1755, USA z 1787, Rzeczypospolitej z 3 maja 1791, Francji z 3 września 1791, Konstytucji konsularnej z 13 grudnia 1799 z Francji, Konstytucji grudniowej Cesarstwa Austriackiego z 21 grudnia 1867, Konstytucji Królestwa Hiszpanii z 30 czerwca 1876, Konstytucji ZSRR z 5 grudnia 1936, Konstytucji wielkiej Brytanii.
6. Wykonanie ćwiczeń dołączonych do multimedium.

Faza podsumowująca

1. Praca z działem „Sprawdź się” – wykonanie ćwiczeń 1–5.
2. Utrwalenie podstawowych pojęć związanych z tematem zajęć.

Praca domowa:

Wykonanie pozostałych ćwiczeń z lekcji.

Materiały pomocnicze:

Emanuel Sieyes, *Co to jest stan trzeci?*, loustrzyki.edu.pl.

Roman Sidorski, *Pierwsze europejskie konstytucje. Czy rzeczywiście polska Konstytucja 3 maja była pierwsza?*, wprost.pl.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, tłum. Andrzej Pułło, Warszawa, Wydawnictwo Sejmowe, 2002.

Konstytucja ZSRR, constitution.garant.ru.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Linia chronologiczna może być bazą do samodzielnego wykonania prezentacji multimedialnej o najstarszych konstytucjach na świecie.